

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

II НАУКОВІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ГАНСА ГРОССА:

*збірник тез міжнародної
науково-практичної конференції*

(м. Чернівці, 9 грудня 2022 року)

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

УДК 343.9(082)
Н 34

Редакційна колегія:

Вдовічен Віталій Анатолійович, доктор юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Жаровська Галина Петрівна, докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Кримчук Сергій Григорович, директор Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС;

Балук Ігор Григорович, директор Чернівецького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України;

Nina Kaiser, Hans Gross Centre for interdisciplinary criminal sciences, Institut of Criminal Law, Criminal Procurement Law and Criminology, University of Graz;

Ботнару Стела, докторка юридичних наук, доцентка, заступниця декана юридичного факультету Молдовського державного університету (Республіка Молдова);

Кунчев Йонко, доктор юридичних наук, професор Варненського вільного університету імені Чорноризця Храбра (Республіка Болгарія).

Н 34   **II Наукові читання пам'яті Ганса Гросса** : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 09 грудня 2022 р.). Чернівці : Чернівецьк. нац. у-нт ім. Ю. Федьковича, 2023. 256 с.

ISBN 978-966-423-000-0

Матеріали викладено в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

ISBN 978-966-423-000-0

УДК 343.9(082)

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2023

Остафійчук Л.А.,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри процесуального права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

ФІКСАЦІЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ДАНИХ

Воєнні злочини призвели до загибелі 8385 мирних жителів (включаючи 437 дітей) і поранення 11322 цивільних осіб (включаючи 839 дітей). Зруйновано та пошкоджено 65 тисяч об'єктів цивільної інфраструктури. Серед злочинів, які перебувають на процесуальному контролі Офісу Генерального прокурора України, незаконне позбавлення волі, жорстоке поводження та вбивства, обстріли цивільних об'єктів і мирного населення, примусове переселення [1]. Звісно, що під час вторгнення та обстрілів ніхто не задумується над фіксуванням, збором та документуванням воєнних злочинів. В таких умовах основним завданням українців є збереження власного життя, життя своїх рідних і виживання. Однак воєнні злочини і злочини проти людяності скоєні під час російської збройної агресії в Україні не мають залишатися безкарними.

Огляд місця події вважається ключовою процесуальною дією, яку здійснюють на початковому етапі розслідування та від якості проведення якої залежить хід досудового розслідування кримінальних правопорушень. Загальна мета огляду місця злочину полягає у визначенні та вивченні слідів, що характеризують механізм події загалом із подальшою їх фіксацією у відповідних процесуальних документах. Зрозуміло, що неповнота відомостей про обставини події, недоліки у виявленні та фіксації слідів злочину знижують якість розслідування правопорушень. Тому, в цифрову епоху огляд місця події за допомогою комп'ютерних даних набуває особливого значення.

У березні 2022 року КПК України зазнав відповідних змін та доповнень. Відповідно до ч. 1 ст. 237 КПК України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних. Частиною 2 ст. 237 КПК України встановлено, що огляд комп'ютерних даних проводиться

слідчим, прокурором шляхом відображення у протоколі огляду інформації, яку вони містять, у формі, придатній для сприйняття їх змісту (за допомогою електронних засобів, фотозйомки, відеозапису, зйомки та/або відеозапису екрана тощо або у паперовій формі). Також, КПК України доповнено новою статтею 245-1, якою врегульовано порядок зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису [2].

Використання даних із відкритих джерел для збору і документування ймовірних воєнних злочинів і злочинів проти людяності, скоєних під час російської збройної агресії в Україні, потребують координування зусиль різних організацій, належних спроможностей та ресурсів.

У березні 2022 р. Мінцифрою спільно з Офісом Президента України, Міністерством юстиції, Офісом Генерального прокурора, Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим та Київською школою економіки запущено сайт для збору доказів злочинів, вчинених окупантами. Сайт складається з 3 окремих платформ для документування різних видів злочинів [3]. Якщо особа стає свідком пошкодження цивільної інфраструктури, поранення або загибелі мирних від зброї окупантів, ведення бойових дій окупантом у житлових кварталах міста, фізичного насилля чи позбавлення волі, диверсії, потрібно негайно надіслати докази на сайт <https://dokaz.gov.ua/>, з інформацією про себе, описом порушення та фото- або відеопідтвердження.

Зараз в Україні вже створено низку цифрових платформ і застосунків, що суттєво спрощують збирання доказів військових злочинів рф: портал [RussianWarCriminals \(shtab.net\)](https://shtab.net/); застосунок [eyeWitness to Atrocities](https://eye-witness.com/); платформа [WarCrimes](https://warcrimes.gov.ua/) – за підтримки Офісу Генпрокурора України; чат-бот [WarCrime](https://warcrime.gov.ua/) Міністерства юстиції України; чат-бот Держекоінспекції для документування злочинів проти довілля; чат-бот [TRIBUNAL UA@tribunal_ua_bot](https://tribunal.gov.ua/); портал «Культурні злочини» для збору доказів руйнування російською армією історичних та культурних пам'яток; проєкт «росія заплатить» для документування матеріальних збитків [1].

Відмітимо, що журналісти-розслідувачі теж документують воєнні злочини в Україні, якими запущено проєкт <https://rwc.shtab.net/en> з метою ідентифікації військовослужбовців Російської Федерації, які безпосередньо беруть участь у війні РФ проти України для подальшого використання українськими та міжнародними слідчими та надання цих доказів в українських судах та Міжнародному кримінальному суді. Неабияке

значення у доказуванні воєнних злочинів має використання даних із відкритих джерел, які містять геолокаційні дані про злочини проти цивільного населення. Наразі Bellingcat працює над створенням платформи, яка дозволить індексувати численні архіви та перетворювати їх на платформу для пошуку [1].

В цьому контексті доцільно використовувати можливості Будапештської конвенції Ради Європи про кіберзлочинність щодо залучення до кримінальної справи розвідувальних даних із відкритих джерел та інформації з іноземних джерел. Зокрема, ст 32 Будапештської конвенції врегульовує транскордонний доступ до комп'ютерних даних, які зберігаються, за згодою або у випадку, коли вони є публічно доступними. Докази з відкритих джерел можуть стати допустимими доказами під час розгляду справ у судовому порядку за умови використання та дотримання належних процесуальних повноважень і практичних інструментів. Стаття 33 цієї конвенції врегульовує питання взаємної допомоги у збиранні даних про рух інформації у реальному масштабі часу [4].

Специфіка методології розслідування воєнних злочинів, які вчиняються в умовах збройного конфлікту полягає переважно в колективному (груповому) методі розслідування, розслідуванні за «гарячими слідами» та спеціальних порядках проведення слідчих (розшукових) дій в умовах збройного конфлікту. Це стосується як традиційних слідчих (розшукових) дій (допит, обшук, огляд місця злочину тощо), так і нових для криміналістики прийомів, які знайшли широке практичне застосування лише в місцях збройних конфліктів (наприклад, допит військових, ув'язнених, обстеження місць масових поховань, аналіз радіопередач тощо) [5, с. 684].

Зауважимо, що з інтерпретацією інформації з відкритих джерел та її використанням як електронних доказів існують деякі проблеми. Окремі з них вирішуються за допомогою лінгвістичних експертиз. Наприклад, відповідно до висновку експерта за результатами проведення судової лінгвістичної (семантико-текстуальної) експертизи, у висловлюваннях ОСОБА_1, реалізованих у мобільних застосунках «Whatapp» та «Telegram», у соціальній мережі « ІНФОРМАЦІЯ_3 », а саме акаунту «ОСОБА_14» («ОСОБА_2») за посиланням https://vk.com/ОСОБА_14 містяться: виправдовування, визнання правомірною збройної агресії рф проти України, глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію рф проти

України (російської армії, чеченців, які взяли участь у російському вторгненні), виправдовування, визнання правомірною збройної агресії РФ проти України, розпочатої у 2014 році [6].

Як правильно зазначають І.В. Гловюк і Г.К. Тетерятник, важливі й контекстуальні обставини у воєнних злочинах, вчинених військовими РФ з лютого 2022 року, завдяки яким отримано інформацію з відкритих джерел, супутникових знімків, радіоперехоплень, відеозаписів з камер очевидців, а також камер, які були розташовані на місцевості, де вчинялися злочини [7, с. 397]. Наприклад, у кримінальній справі вина ОСОБА_2 у вчиненні інкримінованого йому кримінального правопорушення була підтверджена безпосередньо та детально дослідженими у судовому засіданні доказами, серед яких – дані протоколу огляду від 11.06.2022 року, згідно з яким старший слідчий в ОВС 3 відділу 1 управління досудового розслідування ГСУ СБ України ОСОБА_51. оглянув інтернет ресурси, на яких розміщено нормативно правову базу для примусової мобілізації та військових дій так званої ДНР [8]. Однак чіткої процедури порядку встановлення особи, яка розмістила певну інформацію в мережі Інтернет та її достовірності на рівні закону не визначено.

Тому, мають бути розроблені нові криміналістичні методи дослідження, які застосовуватимуться лише для фіксування воєнних злочинів за допомогою цифрових даних (аналіз розвідувальної інформації (наприклад, дані супутників, радіоперехоплення тощо); залучення до провадження фотознімків, аудіо- та відеоматеріалів, що доводять вчинення військових злочинів, поданих цивільними особами; дослідження даних відкритих джерел в Інтернеті; порядок долучення до кримінального провадження матеріалів журналістських розслідувань тощо).

Література:

1. Електронні докази воєнних злочинів і роль журналістів, медіа та соціальних медіа. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/electronic-evidence-of-war-crimes-and-the-role-of-journalists-media-and-social-media>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. <https://www.facebook.com/diia.gov.ua/photos/a.196543131750045/767598614644491/?type=3>

4. Конвенція про кіберзлочинність, прийнята Радою Європи 23.11.2001 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
5. Kononenko, N., Patskan, V., Hromova, M., Utkina, H., & Mykhailo, S. (2022). International guidelines for managing investigation and collection of evidence of war crimes: Reglamento internacional de la organización de investigación y recolección de pruebas de delitos militares. *Cuestiones Políticas*, 40(72), 670-689. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.39>
6. Шевченківський районний суд м. Києва: вирок від 6.07.2022, справа № 761/10809/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106493566>
7. Гловюк І.В., Тетерятник Г.К. Контекстуальні елементи у провадженнях щодо воєнних злочинів: предмет доказування sui generis. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022. № 6. С. 394–398.
8. Шевченківський районний суд м. Києва: вирок від 7.07.2022, справа № 761/11884/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106493569>